

Гусева Наталія Юріївна
Філіпенко Лариса Володимирівна
Герасимович Вадим Анатолійович

Політична комунікація в епоху цифрових технологій: можливості та ризики для демократії

УДК 32:316.77+004.738.5
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-5.4>

Гусева Наталія Юріївна
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії, соціології
та політології
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-6062-6406

Філіпенко Лариса Володимирівна
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та педагогіки
професійної підготовки
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету
вул. Ярослава Мудрого, 25,
Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-3065-2929

Герасимович Вадим Анатолійович
кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри соціальних
комунікацій
Маріупольського державного
університету
вул. Преображенська, 6/4, Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-4696-0990

Вступ. Аспект політичної комунікації у добу цифрових технологій становлять інтригуючу та парадоксальну дискусію, в якій взаємодіють аспекти динамічної медіалізації суспільного простору та загрозливого антагонізму між модернізованими інструментами комунікації й традиційними демократичними практиками. Цифрові платформи, що обіцяють підвищення інклюзивності й рівності доступу до політичних дебатів, створили своєрідний «протоконституційний простір», в якому демократія більше не гарантується формальними інституційними процедурами, а натомість втрачає свою класичну легітимність на користь суб'єктивної алгоритмічної репрезентації [8, с. 127]. Тому віртуальні майданчики одночасно відкривають безпрецедентні горизонти для політичної мобілізації та знецінюють усталені методи демократичної легітимації.

Демократичний потенціал цифрової комунікації вимагає більшої уваги до феномена «цифрового дискурсу», що часто не лише розширює, а й редукує суспільні дебати до вузького обсягу «інформативних бульбашок», що призводить до ефекту

Феномен політичної комунікації в епоху цифрових технологій характеризується амбівалентністю, що постає в парадоксальному синтезі демократичних можливостей та інституційних ризиків, які виникають через трансформацію інформаційного ландшафту. У цифровому просторі виникає особлива політико-комунікативна архітектура, в якій алгоритмічна обробка даних створює нову форму легітимності, що підриває класичні принципи демократичної репрезентації. Це актуалізує необхідність осмислення оновлених концептуальних підходів до аналізу впливу цифрової комунікації на суспільно-політичний процес.

Метою дослідження є вивчення політичної комунікації, модифікованої цифровізацією, з акцентом на її вплив на демократичні механізми та інститути. Залучені методи аналізу та синтезу дозволяють сформулювати теоретичні засади феномену, виявити кореляції між алгоритмічною медіалізацією інформації та суспільною довірою до демократичних процесів. Порівняльний метод забезпечує зіставлення різноманітних підходів до розгляду алгоритмів як суб'єктів епістемологічного посередництва, що впливають на когнітивну структуру громадської свідомості.

У ході дослідження встановлено, що цифрові платформи, особливо соціальні мережі, мають тенденцію сприяти формуванню «ехокамер» — ідеологічно замкнених груп, які знижують рівень плюралістичності публічного дискурсу, спричиняючи когнітивну фрагментацію. Така когнітивна ізоляція є наслідком алгоритмічної селекції, що репродукує обмежене коло наративів і тим самим перешкоджає інтегративному суспільному діалогу. Виникає ризик перетворення демократії з дискурсивного простору на інструмент для підсилення індивідуалістичних упереджень та соціального роз'єднання. Ще одним значним викликом є підрив політичної нейтральності та прозорості, де алгоритми, орієнтовані на максимізацію залученості користувачів, пріоритизують емоційно заряджений контент, що часто викликає поляризацію. Дослідження також підтверджує, що цифрові платформи створюють нові форми електоральної маніпуляції, де інструменти мікротаргетингу й персоналізованої реклами використовуються для психографічного впливу на електорат, посилюючи контроль політичних суб'єктів над електоральними уподобаннями.

Ключові слова: цифрові технології, політична комунікація, демократія, алгоритми, електоральна маніпуляція, когнітивна фрагментація.

так званої «ехокамери», в якій соціальні мережі формують ідеологічно замкнені групи, посилюючи квазі-поляризацію та радикалізацію, замість того, щоб створювати підґрунтя для плюралістичного діалогу [14, с. 171]. Алгоритми платформи, обробляючи дані користувачів для максимізації залученості, часто несвідомо підривають принципи політичної нейтральності, що може зруйнувати архітектоніку демократичної легітимності.

Ця амбівалентність цифрових технологій особливо помітна в контексті електоральної мобілізації та громадського контролю, де цифрова медіасфера трансформує не тільки методи політичної комунікації, але й саму природу політичної довіри. Тенденція до використання мікротаргетингу та персоналізованої реклами стала інструментом політичної маніпуляції, який дозволяє політичним акторам, використовуючи психографічні профілі виборців, впливати на виборчі процеси [16, с. 11]. Це інтенсифікує ілюзію контролю над електоратом, тоді як сам електорат стає полем для маніпуляцій та прихованих стратегій, що деформує демократичну природу виборчого процесу.

Окрім того, варто підкреслити небезпеку підриву довіри до політичних інститутів через інфільтрацію дезінформації та фейкових новин у суспільний дискурс. Поширення фейкової інформації через соціальні медіа створює епістемологічний хаос, що дезорієнтує громадян, руйнуючи основи когнітивної впевненості. У цьому контексті феномен «постправди» стає новою реальністю політичної комунікації [8, с. 131], де емоційні наративи переважають раціональні доводи, тим самим підриваючи фундаментальний принцип інформованого громадянства як основи демократичної участі.

Відповідно, інтеграція цифрових технологій у політичну комунікацію породжує діалектичну динаміку можливостей та ризиків, яка ставить під сумнів стійкість демократії в епоху диджиталізації. Цифрові платформи створюють унікальну можливість для активізації громадської участі та зростання соціальної ангажованості, однак парадоксально вони ж і загрожують дезінтеграцією демократичних механізмів, перетворюючи демократію на об'єкт, уразливий до технологічної інструменталізації. Така еволюція політичної комунікації формує новий етап суспільної політики, де демократія вимушена адаптуватися до постійних трансформацій у цифровому політичному ландшафті.

Мета та завдання. Метою дослідження є аналіз впливу цифрових технологій на політичну комунікацію та її роль у розвитку демократичних процесів. Відповідно виокремлені завдання: проаналізувати можливості цифрових технологій у покращенні політичної комунікації, а також виявити ризики, які вони несуть для демократичних інститутів, зокрема вплив на громадську думку, участь громадян у політичних процесах, прозорість влади та можливості маніпуляції інформацією.

Методи дослідження. У межах дослідження застосовано методи аналізу та синтезу для систематизації наукових підходів до вивчення політичної комунікації в епоху цифрових технологій. Метод порівняльного аналізу допоміг зіставити різні концепції впливу цифрових технологій на демократичні процеси, виявити основні тенденції та протиріччя в сучасних дослідженнях. Крім того, використання методу узагальнення дозволило підсумувати можливості та ризики цифрової політичної комунікації для демократії, формуючи відповідну базу для подальших емпіричних досліджень.

Результати. Інформація та комунікація постійно трансформують соціальне й політичне життя на національному та глобальному рівнях. В сучасних умовах набирає силу новий чинник – цифровізація, що означає інтенсивне заміщення мовних конструкцій та наративів цифровими кодами [2, с. 97]. У результаті світ переходить з інформаційної епохи до цифрової. Водночас дати всебічну характеристику поточних процесів, здійснити ґрунтовний аналіз змін у сфері політики та політичної комунікації,

розробити точний прогноз й визначити спрямованість цих процесів досить складно, оскільки «база даних», створена політичною практикою, є фрагментарною та дискретною, а обсяг наукових знань про феномен цифровізації в його політичному вимірі ще недостатній. До того ж цифровізація часто залишається новомодним терміном, повторення якого мало сприяє аналізу. Проте можна стверджувати, що політична комунікація зазнає якісних змін.

Сформована ситуація потребує осмислення, що зумовлене необхідністю формування теоретичних підходів, які б дозволяли точно діагностувати сучасний стан політичної комунікації, зрозуміти перспективи її розвитку та на цій основі запропонувати адекватні способи реагування на те, що відбувається. Оцінка й розуміння поточної ситуації значно ускладнюються тим, що політична комунікація як реально існуюче відносно самостійне явище ще не досліджена системно, її поняття не розроблене. Слід констатувати нестачу необхідного наукового інструментарію, попри те, що в практиці політичної комунікації вже склалися проблемні кластери, які потребують осмислення й досі не отримали належної уваги дослідників [6, с. 177].

Цифрова епоха трансформувала політичну комунікацію в багатовекторну площину, де аксіологічна неоднорідність стає каталізатором політико-інформаційної ентропії [10, с. 769]. Когнітивне перенасичення інформаційними потоками віртуалізованого простору призвело до розмивання меж між достовірною інформацією та фабрикацією фактів, створюючи ілюзію об'єктивності в умовах гіперреальності. Така конфігурація комунікаційного середовища не тільки еродує традиційні парадигми репрезентативної демократії, але й породжує феномен технократичної гегемонії, де цифрові корпорації здобувають квазілегітимний мандат на контроль над символічною інфраструктурою суспільства.

У межах цього амбівалентного дискурсу цифрові платформи дедалі частіше функціонують як медіатори політичного значення, виступаючи своєрідними агентами епістемологічної фільтрації та водночас нав'язуючи латентні ідеологеми через алгоритмічне моделювання контенту [5, с. 47-48]. Така маніпулятивна поліфункціональність породжує політичну атомізацію суспільства, що призводить до загострення феномену когнітивної ізоляції індивідів, занурених у гомогенні інформаційні матриці. Водночас дихотомія між відкритістю інформаційного простору та сегрегацією контенту ускладнює реалізацію демократичної автентичності, посилюючи фрагментацію суспільної свідомості та релятивізуючи нормативну цілісність публічної сфери.

Попри інгресивний характер цих тенденцій, цифрова політична комунікація водночас сприяє

артикуляції нових форм громадянського залучення, які рефлекторно опонують традиційним механізмам демократичної участі [3, с. 302]. Проте такі практики знаходяться у стані парадоксальної конверсії: у міру того, як вони підсилюють інституціональну перформативність й можливості для колективної дії, паралельно постають ризики наростання індивідуалістичних настроїв та ескалації постдемократичної аномії. Відповідно, політична комунікація в цифрову еру функціонує в параметрах антитетичного синтезу, що детермінує потребу в новій концептуалізації демократії як феномена постструктурного впливу на суспільний порядок.

Приміром, політична комунікація в епоху цифрових технологій у країнах Європейського Союзу є феноменом, що характеризується значною трансформацією завдяки інтенсифікації цифрових платформ та інформаційних потоків [1]. Така трансформація спричиняє не тільки адаптацію традиційних політичних інститутів до цифрових медіа, але й суттєву зміни у процесах публічного дискурсу, механізмах політичної мобілізації, а також у репрезентації влади та громадської думки.

Вивчення політичної комунікації в ЄС з використанням порівняльних міждержавних показників демонструє варіабельність у рівні залучення громадян до онлайн-платформ [1, с. 27]. Наприклад, у Скандинавських країнах, як-от Швеція та Данія, близько 85% дорослого населення активно бере участь у політичних обговореннях в інтернеті, тоді як в країнах Східної Європи, таких як Болгарія та Румунія, цей показник становить лише 40-45% [13]. Варто зазначити, що в останніх державах надається перевага традиційним медіа, а онлайн-дискурс характеризується меншою ступенем плюралізму. Дослідження, проведені Європейським агентством з питань інформаційного суспільства (ENISA), свідчать про інтенсифікацію використання соціальних мереж у політичних цілях серед молоді, яка становить понад 75% у демографічному складі Інтернет-аудиторії в Німеччині та Франції. У Великій Британії та Нідерландах цей показник сягає навіть 80%, що корелює з підвищенням політичної свідомості та формуванням цифрових політичних коаліцій [13]. Такі коаліції стимулюють «цифровий популізм» – явище, де електоральна підтримка вибудовується на динамічних, чітко сегментованих меседжах, що інспіруються у соціальних мережах, таких як Twitter, Facebook та TikTok.

З поширенням цифрових технологій значно збільшилася ймовірність поширення дезінформації, яка стає основним інструментом маніпуляції громадською думкою. У країнах Східної Європи, зокрема в Польщі та Угорщині, понад 60% користувачів інтернету стверджують, що зіштовхувалися з недостовірною інформацією на політичну тематику [13]. Водночас лише 35% користувачів у кра-

їнах Західної Європи, таких як Німеччина та Іспанія, повідомили про подібний досвід [13]. Такий контраст свідчить про суттєві відмінності в цифрових культурах та рівнях інформаційної грамотності серед громадян ЄС.

У дослідженнях Інституту соціальних комунікацій (ISC) наводяться дані, що підтверджують наявність феномену так званої «info-channeling» – структурування медіапотоків, що забезпечує цільове спрямування інформації для маніпуляції громадською думкою в ЄС. Info-channeling здебільшого здійснюється на рівні алгоритмів соціальних мереж, де провідну роль відіграють автоматизовані модераторські системи, що орієнтовані на підвищення залучення користувачів, навіть ціною поширення деструктивного контенту [11].

Відповідно, епоха цифрових технологій сформувала феномен політичного брендингу, коли політичні суб'єкти активно конструюють іміджі, орієнтуючись на сприйняття конкретних сегментів аудиторії. Наприклад, згідно зі статистикою European Public Affairs Academy, політичні діячі у таких країнах, як Італія та Іспанія, активно використовують Instagram та YouTube, що дозволяє їм ефективніше досягати аудиторії молоді [15, с. 74-75]. Така персоналізація політики має істотний вплив на зміцнення емоційної прихильності до політиків, а також на зростання «лідерського культу» у суспільстві, що підкріплюється прямими зверненнями політиків до громадян у форматі відеозвернень та блогів.

Цифрові медіа у країнах ЄС стали каталізатором медіаполяризації, яка часто створює розрив між різними суспільними групами, обмежуючи можливість конструктивного політичного діалогу. Згідно з аналітикою, проведеною Digital Economy and Society Index (DESI), близько 70% європейців отримують політичну інформацію з соціальних мереж [13], що формує так звані «інформаційні бульбашки», де громадяни взаємодіють виключно з однодумцями. У Франції, де вплив Twitter і Facebook найбільш помітний, така поляризація призводить до зростання рівня соціальної конфронтації та фрагментації політичної ідентичності [9, с. 117].

Приміром, Беннетт В., Кнейер М. у межах своєї концепції комунікативного капіталізму ще до формування цифровізації писали про формування цифрової спільноти й нові види експлуатації на макрорівні та практики «кліктивізму» (Clactivism) на мікрорівні [6], зазначаючи при цьому, що великі дані перетворюються на новий ресурс влади, подібний до нафти. Перераховані тенденції низка авторів часто намагаються інтерпретувати через концепцію медіакратії, яка передбачає зрощення політичних та медійних інститутів із наділенням нових медіа важливою роллю посередника у політико-комунікаційній сфері [9, с. 115]. Це зрощення можна пояснити концепцією соціальної влади

алгоритмів, розробленою Д. Біром. Він підкреслює, що, хоча алгоритми й позиціонуються як начебто нейтральна основа сучасних рішень, вони все ж починають відігравати значну роль у процесах соціального впорядкування, фільтрації, пошуку інформації та стають самим механізмом влади [9, с. 117].

Австралійський дослідник С. Маккуаєр у межах своєї концепції геомедіа детально досліджує посилення переплетення міського простору з цифровими технологіями (платформами, екранами другого покоління, машинним зором, оперативними архівами). На його думку, цифрові технології розширюють свою різноманітну палітру в умовах розвитку ідеї «розумного міста», коли розпочинається конструювання нового типу порядку, а сам міський простір оцифровується в дані. С. Маккуаєр звертає увагу на зростання бажання влади й комерційних компаній відстежувати та контролювати переміщення містян через збільшення мобільності й неоднорідності населення [12, с. 257]. Публічна взаємодія громадян стає за своєю природою соціо-технічною й дедалі більше потрапляє в залежність від автоматизованих систем, яким вони надають свої персональні дані.

Популярність набувають дослідницькі напрямки, пов'язані з вивченням технологій Big Data (концепція «революції великих даних»), мікротаргетування та штучного інтелекту [12, с. 306]. Скоріш за все, штучний інтелект, нейронні мережі та пов'язані з ними алгоритми стануть тим технологічним ядром, яке визначатиме вектор цифровізації політики та архітектуру інноваційних форм політичного впливу на громадян у найближчі десятиліття. Окремо варто зазначити напрям, орієнтований на аналіз технологій соціальних ботів (астротурфінг як технологія формування фальшивої думки, пропаганди провладної позиції, створення фальшивих лідерів думок).

Якщо згадані концепції актуалізують й намагаються пояснити сутність нових цифрових маніпуляцій, то низка практично орієнтованих моделей націлені на запобіжні заходи. Нещодавно було розроблено модель для аналізу та протидії деструктивному контенту, яка розглядає його в термінах інформаційної дифузії в соціальних мережах [12, с. 317]. Модель комунікації раннього попередження запропонував у своїй книзі Д. Кін, однак зазначив, що попереджати громадян про ризики політичних авантур та проєктів неможливо без свободи комунікації [12, с. 319]. Низка інших зарубіжних авторів більше цікавиться розробкою нових алгоритмів, здатних ідентифікувати небезпечні фейки, а також пропонувати спеціальні аффорданси – елементи інтерфейсу, що перешкоджають радикалізації дискурсу та підказують громадянам, як вони можуть долучитися до обговорення політичних проблем. Краудсорсингова

модель публічної політики подібна до деліберативної моделі С. Коулмана, передбачаючи як підхід до вдосконалення комунікації активізацію та консолідацію мережевого громадянського суспільства через політичну освіту на цифрових платформах [12, с. 360].

На нашу думку, у сучасній парадигмі суспільної комунікації еволюція цифрових технологій поставила нові виклики перед демократією, відкривши незвіданий простір для трансформації політичних процесів, з одного боку, та надавши численні можливості для маніпуляції суспільною свідомістю – з іншого. Цифрова комунікація відкриває безпрецедентні можливості для участі громадян у політичному дискурсі, децентралізації інформаційних потоків і побудови взаємозв'язку між політичними суб'єктами та їхніми електоральними аудиторіями [1, с. 23]. Разом з тим зростання анонімності та свободи висловлювання у віртуальному середовищі має неоднозначний вплив на якість політичної комунікації, що супроводжується високим рівнем дезінформації, фейків і спотворенням фактологічної основи політичних рішень.

Аксіоматично, цифрова ера знаменує собою новий вектор трансформації громадянського суспільства, в якому активна участь та підзвітність переходять у площину онлайн-комунікативних структур, а роль інформаційних технологій у забезпеченні прозорості політичних процесів важко переоцінити. Водночас цифровий розрив, який посилюється між розвиненими та нерозвиненими регіонами, між різними соціально-економічними групами, сприяє поглибленню інфраструктурних і соціальних нерівностей, що обмежує доступ до рівноправної участі у політичних процесах для значної частини населення (Таблиця 1).

У сфері політичної комунікації цифрові технології сприяли появі та швидкому розвитку нових видів і учасників масових комунікацій, таких як цифрові платформи, пошукові системи, контекстна реклама, чат-боти, новинні агрегатори, голосові помічники. Використання методології сучасної акторно-мережевої теорії до нових форм комунікації дозволяє додавати новий вимір до традиційних схем комунікації типу «один-до-одного», «один-до-багатьох» й «багато-до-багатьох» [4]. Більш того, з'являється можливість теоретизування щодо нових учасників політичних комунікації, які мають повноцінну здатність до взаємодії з людьми, але при цьому людьми не є. Як зазначають М. Екман та А. Відхольм: «гібридна суб'єктність цікава тим, що вона насправді маскує, приховує від громадян реального актора, спрямованого на політико-управлінський процес, через прийоми імітації людської комунікації технологіями, алгоритмами нейронних мереж та штучного інтелекту». Таких учасників сучасної масової комунікації можна

Можливості та ризики цифрових технологій для демократії в контексті політичної комунікації

Аспект	Можливості	Ризики
Залученість громадян	Підвищення рівня залученості громадян завдяки інструментам зворотного зв'язку, що пропонує інтернет та соціальні мережі.	Розповсюдження дезінформації та фейкових новин, що призводить до деградації критичного мислення і поляризації суспільства.
Прозорість політичного процесу	Завдяки цифровим платформам громадяни можуть отримувати доступ до інформації про діяльність урядів, партій, представників, що посилює прозорість і підзвітність.	Перенасиченість інформацією може ускладнити здатність громадян відрізняти факти від вигадок, що виводить на новий рівень маніпулятивні практики.
Рівність доступу до комунікації	Віртуальні платформи створюють умовний «рівний старт» для політичної участі та обміну думками, особливо для маргіналізованих груп.	Цифровий розрив між різними соціальними групами, особливо між сільськими та міськими районами, а також між країнами з різним рівнем цифрового розвитку, призводить до нових форм соціальної нерівності.
Мобілізація суспільства	Соціальні мережі та месенджери спрощують мобілізацію громадян для участі у політичних акціях та протестах, формування громадянської свідомості.	Контроль з боку держав або корпорацій над даними користувачів дозволяє маніпулювати суспільними настроями та перешкоджати реальним соціальним змінам.
Взаємодія з електоратом	Політики можуть легко та швидко спілкуватися з виборцями через цифрові канали, що сприяє кращому розумінню потреб і настроїв суспільства.	Занепад традиційних механізмів електоральної відповідальності, перехід до популяризму і нав'язування короткострокових рішень через «кастомізацію» меседжів та таргетовану рекламу.
Анонімність й свобода слова	Можливість для громадян виражати свою позицію без страху переслідування завдяки анонімності, яку надають деякі цифрові платформи.	Анонімність у соціальних мережах також створює можливості для мови ворожнечі, тролінгу, кібербулінгу, що може негативно впливати на політичні обговорення та атмосферу діалогу в суспільстві.
Швидкість поширення інформації	Завдяки цифровим платформам інформація розповсюджується миттєво, що сприяє оперативному реагуванню на суспільні запити та проблеми.	Водночас швидкість поширення інформації ускладнює процес її верифікації, що веде до лавиноподібного розповсюдження фейків і маніпулятивних матеріалів, які можуть спотворювати політичні рішення і перешкоджати розвитку об'єктивної громадської думки.

Джерело: власна розробка на основі [6; 9;12;15]

назвати «мережевими актантами» [7, с. 301-302]. Мережеві актанти не є традиційними суб'єктами політичної комунікації, але все ж виступають учасниками комунікації, оскільки мають певну автономію та такі внутрішні алгоритми, які дозволяють передавати й отримувати осмислені повідомлення з емоційною складовою, часто повністю імітуючи людське спілкування.

Висновки. У контексті еволюції політичної комунікації в епоху цифрових технологій сучасні теорії медіалізації суспільного простору стикаються з викликами, які провокують трансформацію традиційних демократичних механізмів та впровадження нових елементів, як-то алгоритмічне посередництво та протоконституційні структури. Віртуальні платформи, моделюючи суб'єктивні реалії через алгоритми, створюють парадоксальне підґрунтя для політичної мобілізації, але водночас підривають класичну концепцію інституційної легітимності демократії. Дана діалектика проявляється у вигляді знецінення формальних політичних процесів, які поступово заміщуються дискретними

інформативними бульбашками, що результуються в зростанні ідеологічної ізоляції та когнітивної замкнутості.

Крім того, амбівалентність цифрової комунікації провокує поляризацію суспільного дискурсу, посилюючи феномен «ехокамери», в якій відбувається епістемологічна фільтрація інформації. Алгоритми, що призначені для збільшення залученості користувачів, часто відхиляються від принципу політичної нейтральності, що призводить до ескалації радикальних наративів. Такий механізм каталізує гегемонію технократії, де корпорації набувають влади контролю над символічним ландшафтом громадської свідомості, що, своєю чергою, знецінює політичну автентичність і сприяє розмиванню традиційних основ демократії.

Трансформація цифрового середовища впливає й на електоральний процес, підсилюючи можливості маніпуляції через мікротаргетинг й психографічні профілі виборців. Така форма маніпулятивної мобілізації призводить до форму-

вання ілюзії участі громадян у політичних процесах, де електорат стає лише об'єктом технологічно зумовленої комунікаційної стратегії. Поширення дезінформації та розвиток постправди підживляють основи когнітивної впевненості, спричиняючи епістемологічний хаос, що знецінює інформоване громадянство як наріжний принцип демократії. Цифрові технології створили нові форми політичної комунікації та учасників, таких як мережеві актанти, що імітують людське спілкування за допомогою алгоритмів та штучного інтелекту. Використання акторно-мережевої теорії дозволяє розширити традиційні моделі комунікації та теоретизувати нові взаємодії в політико-комунікативному просторі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єнін М., Коржов Г. Мережева комунікація: ризики та перспективи (на основі соціологічних опитувань громадської думки в країнах Євросоюзу). *існик Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. Київ. 2021. № 1 (49). С. 22-30.*
2. Ковалевська Т. Особливості політичної комунікації в мережі інтернет. *Регіональні студії. 2023. №34. С. 91-96.*
3. Теремко В. Розвиток політичної системи України в умовах цифровізації. *Літопис Волині. 2023. № 28. С. 300-304.*
4. Чоста К., Шешенко Н. Політичні технології в соціальних мережах та їх вплив на суспільно-політичну свідомість. *Матеріали конференцій МЦНД 13.05. 2022. Хмельницький, Україна. 2022. С. 388-390.*
5. Ярема І. Теоретико-методологічні основи поняття «цифрова комунікація». *Вісник книжкової палати. 2022. № 2. С. 47-52.*
6. Bennett W., Kneuer M. Communication and democratic erosion: The rise of illiberal public spheres. *European Journal of Communication. 2024. № 39.2. P. 177-196.*
7. Ekman M. Widholm A. Parasitic news: Adoption and adaption of journalistic conventions in hybrid political communication. *Journalism. 2024. № 25.2. P. 295-312.*
8. Farkas X., Bene M. Images, politicians, and social media: Patterns and effects of politicians' image-based political communication strategies on social media. *The international journal of press/politics. 2021. № 26.1. P. 119-142.*
9. Guess A., Munger K. Digital literacy and online political behavior. *Political science research and methods. 2023. № 11.1. P. 110-128.*
10. Likarchuk N., Velychko Z., Andriieva O., Lenda R., Vusyk H. Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Políticas. 2023. № 41(76). P. 769-779.*
11. Papakyriakopoulos O., Serrano J., Hegelich S. Political communication on social media: A tale of hyperactive users and bias in recommender systems. *Online Social Networks and Media. 2020. № 15. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2468696419300886*

12. Perloff R.M. The dynamics of political communication: Media and politics in a digital age. Routledge, 2021. 524 p.
13. Political communication in EU countries. Statista. 2024. URL: <https://www.statista.com/search/?q=Political+communication+in+EU+countries.&p=1>
14. Postill J. Digital politics and political engagement. *Digital anthropology. Routledge. 2020. P. 165-184.*
15. Sorensen L. Populist disruption and the fourth age of political communication. *European Journal of Communication. 2024. № 39.1. P. 71-85.*
16. Suherlan S. Digital Technology Transformation in Enhancing Public Participation in Democratic Processes. *Technology and Society Perspectives (TACIT). 2023. № 1.1. P. 10-17.*

REFERENCES:

1. Enin, M., & Korzhov, H. (2021). Merezheva komunikatsiia: Ryzky ta perspektyvy (na osnovi sotsiologichnykh opytuvan hromadskoi dumky v krainakh Yevrosoiuzu) [Network communication: Risks and prospects (based on public opinion surveys in EU countries)]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo, 1(49), 22–30* [in Ukrainian].
2. Kovalevska, T. (2023). Osoblyvosti politychnoi komunikatsii v merezhi internet [Features of political communication on the internet]. *Rehionalni studii, (34), 91–96* [in Ukrainian].
3. Teremko, V. (2023). Rozvytok politychnoi systemy Ukrainy v umovakh tsyfrovizatsii [Development of the political system of Ukraine in the context of digitalization]. *Litopys Volyni, (28), 300–304* [in Ukrainian].
4. Chosta, K., & Steshenko, N. (2022). Politychni tekhnolohii v sotsialnykh merezhakh ta yikh vplyv na suspilno-politychnu svidomist [Political technologies in social networks and their impact on socio-political awareness]. *Materialy konferentsii MTsND 13.05.2022, Khmelnytskyi, Ukraina, 388–390* [in Ukrainian].
5. Yarema, I. (2022). Teoretyko-metodolohichni osnovy poniattia "tsyfrova komunikatsiia" [Theoretical and methodological foundations of the concept "digital communication"]. *Visnyk knyzhkovoї palaty, (2), 47–52.* [in Ukrainian].
6. Bennett, W., & Kneuer, M. (2024). Communication and democratic erosion: The rise of illiberal public spheres. *European Journal of Communication, 39(2), 177–196.*
7. Ekman, M., & Widholm, A. (2024). Parasitic news: Adoption and adaption of journalistic conventions in hybrid political communication. *Journalism, 25(2), 295–312.*
8. Farkas, X., & Bene, M. (2021). Images, politicians, and social media: Patterns and effects of politicians' image-based political communication strategies on social media. *The International Journal of Press/Politics, 26(1), 119–142.*
9. Guess, A., & Munger, K. (2023). Digital literacy and online political behavior. *Political Science Research and Methods, 11(1), 110–128.*
10. Likarchuk, N., Velychko, Z., Andriieva, O., Lenda, R., & Vusyk, H. (2023). Manipulation as an element of the political process in social networks. *Cuestiones Políticas, 41(76), 769–779.*

11. Papakyriakopoulos, O., Serrano, J., & Hegelich, S. (2020). Political communication on social media: A tale of hyperactive users and bias in recommender systems. *Online Social Networks and Media*, (15). Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2468696419300886>

12. Perloff, R. M. (2021). *The dynamics of political communication: Media and politics in a digital age*. Routledge.

13. Political communication in EU countries. Statista. 2024. URL: <https://www.statista.com/search/?q=Political+communication+in+EU+countries.&p=1>

14. Postill, J. (2020). Digital politics and political engagement. In *Digital Anthropology* (pp. 165–184). Routledge.

15. Sorensen, L. (2024). Populist disruption and the fourth age of political communication. *European Journal of Communication*, 39(1), 71–85.

16. Suherlan, S. (2023). Digital technology transformation in enhancing public participation in democratic processes. *Technology and Society Perspectives (TACIT)*, 1(1), 10–17.

Political communication in the digital age: opportunities and risks for democracy

Husieva Nataliia Yuriyivna

PhD in Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy, Sociology and Political Science
State University of Trade and Economics
Kyoto str., 19, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6062-6406

Filipenko Larysa Volodymyrivna

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Philosophy and Pedagogy of Work
Kharkiv National Automobile and Highway University
Yaroslav Mudryi str., 25, Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-3065-2929

Herasymovych Vadym Anatoliiovych

Candidate of Political Sciences,
Senior Lecturer at the Social Communications Department
Mariupol State University
Preobrazhenska str., 6/4, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-003-4696-0990

The phenomenon of political communication in the digital age is marked by ambivalence, reflected in the paradoxical blend of democratic opportunities and institutional risks arising from the transformation of the information landscape. In digital space, a distinct politico-communicative architecture emerges, where algorithmic data processing fosters a new form of legitimacy that challenges classical principles of democratic representation. This underscores the need for updated conceptual frameworks to analyze the impact of digital communication on socio-political processes.

The research aims to examine political communication modified by digitalization, focusing on its impact on democratic mechanisms and institutions. Analytical and synthetic methods are employed to establish the theoretical foundations of the phenomenon and to identify correlations between algorithmic mediation of information and public trust in democratic processes. A comparative approach enables the juxtaposition of diverse perspectives on algorithms as agents of epistemological mediation that shape the cognitive structure of public consciousness.

The study found that digital platforms, particularly social networks, tend to foster the formation of “echo chambers” – ideologically closed groups that diminish the pluralistic nature of public discourse, leading to cognitive fragmentation. This cognitive isolation is a consequence of algorithmic selection, which reproduces a limited range of narratives, thereby hindering integrative societal dialogue. There is a risk of transforming democracy from a discursive space into a tool that reinforces individual biases and social division. Another significant challenge is the erosion of political neutrality and transparency, where algorithms designed to maximize user engagement prioritize emotionally charged content, often fueling polarization. The study also confirms that digital platforms create new forms of electoral manipulation, where microtargeting tools and personalized advertising are used to exert psychographic influence on the electorate, strengthening political actors’ control over voter preferences.

Key words: digital technology, political communication, democracy, algorithms, electoral manipulation, cognitive fragmentation.